

Warszawa, dnia 22 maja 2012 r.

RPO-664511-VII-7020.8.4/11/KM

Raport
Krajowego Mechanizmu Prewencji
z rewizytacji w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii w Piasecznie
(wyciąg)

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. 2007 Nr 30, poz. 192) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 7 maja 2012 r., do Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Piasecznie, (zwanego dalej Ośrodkiem, placówką lub MOS), udali się przedstawiciele Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (dalej: KMP, Mechanizm): Dorota Krzysztoń (kryminolog), Marcin Kusy oraz Przemysław Kazimirski (prawnicy).

Wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, wizytujący sprawdzili na miejscu stan realizacji zaleceń wydanych w wyniku wizytacji Ośrodka przeprowadzonej w dniu 18 stycznia 2011 r.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji o funkcjonowaniu Ośrodka przedstawionych przez panią Sylwię Krynicką – dyrektor Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii,
- oglądzie wybranych pomieszczeń Ośrodka,

- przeprowadzeniu rozmów w cztery oczy z obecnymi w placówce wychowankami,
- analizie: dzienników zajęć wychowawczych, rejestru nagród i kar, książki wizyt lekarskich, zeszytów dyżurów nocnych, wybranych akt wychowanek, indywidualnych programów edukacyjno – wychowawczych (IPET).

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji poinformowali dyrektora Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali jej uwag i wyjaśnień.

Po zakończeniu wizytacji zapoznano się z treścią Statutu Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii „Dom Matki Dobrego Pasterza” w Piasecznie, Regulaminem MOS, procedurą przechowywania i podawania leków oraz zasadami obowiązującymi w poszczególnych grupach placówki.

W dniu wizytacji wychowanki Ośrodka przebywały na „zielonej szkole”. W placówce obecne były cztery wychowanki, które zdawały w tym czasie egzamin dojrzałości.

2. Charakterystyka Ośrodka

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii „Dom Matki Dobrego Pasterza” jest placówką resocjalizacyjno – terapeutyczną przeznaczoną dla dziewcząt ze specjalnymi trudnościami wychowawczymi i edukacyjnymi. Celem Ośrodka jest wspieranie rozwoju młodzieży, która wymaga specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania oraz specjalistycznej pomocy psychoedukacyjnej.

Organem prowadzącym placówkę jest Zgromadzenie Służebnic Matki Dobrego Pasterza, które sprawuje opiekę nad całością działalności MOS. Organem dotującym Ośrodek jest Starosta Powiatowy w Piasecznie, zaś nadzór pedagogiczny sprawuje Mazowiecki Kurator Oświaty. Ponadto, jako placówka katolicka, Ośrodek podlega nadzorowi biskupa właściwej diecezji w zakresie ustalonym przez prawo kanoniczne (Kan. 806 KPK). Mimo katolickiego charakteru placówki, jest ona dostępna dla młodzieży bez względu na wyznawaną religię.

W skład Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii wchodzi: Gimnazjum Specjalne, Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna, Liceum Profilowane Specjalne, Technikum Specjalne oraz internat.

3. Stan realizacji zaleceń wydanych w wyniku wizytacji MOS, przeprowadzonej w dniu 18 stycznia 2011 r.

Zgłoszone wówczas rekomendacje dotyczyły:

1. stosowania wyłącznie kar regulaminowych,
2. wyeliminowania stosowania stygmatyzujących kar,
3. wyeliminowania przypadków stosowania odpowiedzialności zbiorowej wychowanków,
4. skorygowania systemu kar poprzez usunięcie zapisu o karze w postaci pracy na rzecz Ośrodka,
5. doprecyzowania zapisu odnośnie kary, wskazanego w punkcie 4.8. Informacji (*dot. kary „zawieszenia w niektórych prawach wychowanki”*),
6. wyeliminowania obowiązku uczestnictwa podopiecznych w codziennych modlitwach,
7. zaprzestania praktyki zmuszania podopiecznych do zjadania całych porcji otrzymywanych posiłków,
8. skorygowania Statutu Ośrodka, w zakresie wskazanym w punkcie 4.4. Informacji (*dot. niezawarcia w Statucie katalogu nagród i kar*),
9. zapisania w Regulaminie zasad odwiedzin wychowanek,
10. wyeliminowania zakazu odwiedzin wychowanek przez inne osoby, nie tylko rodziców,
11. umożliwienia nieletnim dostępu do codziennych zajęć na świeżym powietrzu,
12. utworzenia izby chorych,
13. prowadzenia kompletnego wykazu wypadków nadzwyczajnych,
14. wywieszenia w miejscu dostępnym dla wszystkich wychowanków adresów instytucji, które zajmują się monitorowaniem przestrzegania

- praw człowieka oraz do których nieletni mogą się zwrócić w razie potrzeby,
15. zorganizowania cyklicznych spotkań na temat przysługujących nieletnim prawach i sposobie ich egzekwowania,
  16. przeprowadzenia rozmowy wychowawczej z nieletnimi dotyczącej procedur odwoławczych w przypadku ukarania,
  17. zapewnienia w miarę możliwości wyżywienia uwzględniającego potrzeby światopoglądowe,
  18. udostępnienia podopiecznym środków higienicznych,
  19. umożliwienia nieletnim oglądania programów telewizyjnych, w szczególności informacyjnych i popularno-naukowych.

Ad. 1.

Wychowanki, z którymi przedstawicielka Mechanizmu przeprowadził rozmowy, poinformowały o stosowaniu przez wychowawców kar nie zapisanych w Regulaminie. Jednakże analiza jego treści wykazała, iż wskazane przez dziewczyny kary, znajdują się w obowiązującym w Ośrodku katalogu kar i nagród. Zalecenie zostało zrealizowane.

Ad.2.

Zalecenie zostało zrealizowane. Zgodnie z wyjaśnieniami dyrektora, opisane w Raporcie z dnia 9 lutego 2011 r. sytuacje miały charakter wyłącznie incydentalny. Stosowaniu kar stygmatyzujących zaprzeczyły również wychowanki.

Ad.3.

Zalecenie nie zostało zrealizowane. W dokumencie „Aneks Grupy 3” znajduje się zapis, że *„... maszynki do golenia są u wychowawcy. Jeśli ktoś zapomni oddać maszynki po wyjściu z łazienki, to cała grupa przez tydzień ma zakaz ich używania”* (pkt 1). Ponadto, podczas rozmów indywidualnych wychowanki potwierdziły fakt stosowania odpowiedzialności zbiorowej. Z ich informacji wynika, że ma to miejsce w przypadku ucieczki wychowanki podczas spaceru. Ponadto twierdziły, że odmowa udziału w nabożeństwach związana jest z wymierzeniem całej grupie kary w postaci zawieszenia na czas określony prawa do udziału w zajęciach pozalekcyjnych i

pozaszkolnych (wyjścia na miasto). Zdaniem Mechanizmu, niedopuszczalnym jest zezwalanie stosowania takich praktyk, w związku z czym KMP zaleca, aby dyrektor Ośrodka zbadała, czy takie sytuacje faktycznie mają miejsce oraz, w przypadku potwierdzenia zarzutów, reakcją polegającą na ich wyeliminowaniu i zapobieżeniu występowania w przyszłości. Zgodnie bowiem z Regułami Narodów Zjednoczonych Dotyczącymi Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113): *...Sankcje zbiorowe mają być zakazane.* (Reguła 67).

Ad. 4.

Zalecenie nie zostało zrealizowane. Obowiązujący w placówce system kar wciąż przewiduje karę w postaci pracy na rzecz Ośrodka (§7 ust. 5 lit. b Regulaminu). Poza tym ten rodzaj kary został ujęty w dokumencie dotyczącym zasad obowiązujących w grupie IV, V i VI. Również wychowanki potwierdziły fakt wymierzania kary w postaci sprzątnięcia łazienki. W opinii przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji kara w postaci pracy na rzecz placówki jest niedopuszczalna, gdyż może prowadzić w praktyce do pejoratywnego postrzegania przez wychowankę pracy, a to zaś - skutecznie zniechęcić do poszukiwania w przyszłości zatrudnienia.

Ad. 5.

Zalecenie nie zostało zrealizowane. W obowiązującym Regulaminie MOS wciąż znajduje się niejasny zapis o „*zawieszeniu w niektórych prawach wychowanki*” (§7 ust. 5 lit. k). Jest on mało precyzyjny i może prowadzić do zbyt szerokiego ograniczenia praw nieletniej.

Ad. 6.

Zalecenie nie zostało zrealizowane. Analiza dzienników wychowawczych, planu dnia oraz rozmowy z wychowankami potwierdziła obowiązek uczestniczenia wszystkich wychowanków placówki w codziennych modlitwach.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 53 zapewnia każdemu wolność sumienia i religii, która obejmuje wolność wyznawania lub przyjmowania religii według własnego wyboru oraz ustanawia zakaz zmuszania do uczestniczenia w praktykach religijnych. Z analizy akt wychowanek wynika, że każda z nich, jeśli chce korzystać z pobytu w Ośrodku, zobowiązana jest do respektowania jego katolickiego charakteru. Jednakże podkreślić należy, iż w wizytowanym Ośrodku przebywają wychowanki nie tylko na podstawie orzeczenia poradni psychologiczno - pedagogicznej i wniosku rodziców, ale również na podstawie postanowienia sądu rodzinnego (w dniu wizytacji 30 podopiecznych). Przyjęte w Ośrodku rozwiązanie sprzeczne jest z zasadą nr 87.3 Europejskich Reguł dla młodocianych przestępców objętych sankcjami lub środkami alternatywnymi (Zalecenie CM/Rec(2008)11 z 5 listopada 2008 r.) w której Komitet Ministrów dla państw członkowskich stwierdził *„młodociani nie mogą być zmuszani do praktykowania religii, wyznania, uczestnictwa w nabożeństwach religijnych lub spotkaniach, udziału w praktykach religijnych lub akceptowania wizyt przedstawicieli którejkolwiek religii lub wyznania”*. Praktyka ta również godzi również w Konwencję o Prawach Dziecka przyjętą przez Zgromadzenie Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r., która w art. 14 stwierdza *„Państwa-Strony będą respektowały prawo dziecka do swobody myśli, sumienia i wyznania”*.

Ad. 7.

Zalecenie zostało zrealizowane. Wychowanki Ośrodka poinformowały przedstawiciela Mechanizmu, iż w placówce nie ma obowiązku zjedzenia całych porcji posiłku. W przypadku sytości wychowanki, zanim odda niezjedzoną porcję, powinna ona rozpytać koleżanki czy nie chcą dokończyć posiłku. Dyrektor placówki informowała wizytujących, iż każdorazowo przy wydawaniu posiłku, dziewczyny mają możliwość otrzymania mniejszej porcji. Przyjęte w placówce rozwiązanie ma na celu wykształcenie w podopiecznych szacunku do jedzenia.

Ad. 8.

Zalecenie nie zostało zrealizowane. Mimo że Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii „Dom Matki Dobrego Pasterza” jest placówką niepubliczną, a zatem nie obowiązuje go rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 marca 2005 r. w sprawie ramowych statutów placówek publicznych (Dz.U. z 2005 r. Nr 52, poz.466), to jednak wskazać należy, że Ośrodek przyjął wymienione rozporządzenie jako podstawę przy tworzeniu swojego Statutu. Zobowiązany jest zatem do przestrzegania wszystkich zapisów wskazanego aktu prawnego. W związku z powyższym za niewłaściwe należy uznać niezawarcie w Statucie usystematyzowanego katalogu nagród i kar stosowanych w Ośrodku. W myśl §8 Załącznika nr 4 do wymienionego rozporządzenia rodzaje nagród i kar stosowanych wobec wychowanków oraz tryb odwoływania się od kary określać powinien Statut młodzieżowego ośrodka socjoterapii. Obowiązujący w placówce system nagród i kar jest częścią Regulaminu Wychowanka MOS, stanowiącego oddzielny dokument.

Ad. 9.

Zalecenie nie zostało zrealizowane. Zasady odwiedzin wychowanków nie zostały uregulowane ani w Statucie, ani w Regulaminie. W obu dokumentach jedynie wymieniono prawo do odwiedzin na terenie placówki.

Ad. 10.

Zalecenie nie zostało zrealizowane. Według § 1 ust. 1 pkt 8 Regulaminu nieletnia ma prawo do odwiedzin wyłącznie przez rodziców lub opiekunów prawnych. Zawężenie to jest sprzeczne z art. 66 Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109 ze zm), z którego wynika iż nieletni ma prawo do kontaktu z osobami **spoza placówki**. Unormowanie to wymienia ponadto zamknięty katalog przesłanek ograniczania lub zakazu kontaktu nieletniego z osobami spoza placówki, a tym samym uniemożliwia stosowanie ograniczenia kręgu odwiedzających do rodziców i opiekunów prawnych, jako reguły.

Ad. 11.

Zalecenie zostało zrealizowane. Zgodnie z informacjami uzyskanymi od wychowanek oraz z zapisami w dziennikach zajęć wychowawczych, podopiecznym codziennie umożliwia się spacerować poza Ośrodkiem oraz przebywanie w ogrodzie placówki.

Ad. 12.

Zalecenie nie zostało zrealizowane. Jednakże, zgodnie z wyjaśnieniami dyrektora placówki, w bieżącym roku planowany jest remont pomieszczenia, które przeznaczone zostanie na izbę chorych.

Ad. 13.

W placówce prowadzony jest rejestr wypadków nadzwyczajnych, który co miesiąc przekazywany jest do Mazowieckiego Kuratora Oświaty.

Ad. 14.

Zalecenie zostało zrealizowane. Na tablicy ściennej w korytarzu Ośrodka umieszczono informację na temat adresów, numerów telefonów oraz stron internetowych instytucji, które zajmują się monitorowaniem przestrzegania praw człowieka oraz do których nieletni mogą się zwrócić w razie potrzeby.

Ad. 15 i 16.

Zalecenie zostało zrealizowane. Zgodnie z informacją uzyskaną od wychowanek, podczas cotygodniowych apeli szkolnych, przypominane są obowiązujące w placówce zasady. Szczegółowe omówienie praw i obowiązków ma zaś miejsce w grupach wychowawczych, na początku roku szkolnego.

Ad. 17.

Zalecenie zostało zrealizowane. Zgodnie z informacją uzyskaną od wychowanek i dyrektora placówki, w Ośrodku jest możliwość otrzymywania diety

wegetariańskiej, jednak wymaga to zgody rodziców lub opiekunów prawnych wychowanek, bądź zaświadczenia lekarskiego.

Ad.18.

Zalecenie zostało zrealizowane. Ośrodek zapewnia wychowankom dostęp do środków higienicznych, w tym podpasek. Potwierdziły to również dziewczyny podczas rozmów indywidualnych.

Ad.19.

Zalecenie zostało zrealizowane. Zgodnie w informacjami uzyskanymi od wychowanek, w placówce nie obowiązuje zakaz oglądania telewizji i codziennie oglądają programy informacyjne.

4. Wnioski

Czynności przeprowadzone przez przedstawicieli Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” w ramach rewizytacji Ośrodka pozwalają stwierdzić, iż część nieprawidłowości związanych z jej funkcjonowaniem, które ujawniono w trakcie poprzedniej wizytacji, nie zostało usuniętych.

Na podstawie art. 19 Protokołu Fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, **Krajowy Mechanizm Prewencji ponownie zaleca:**

1. wyeliminowanie przypadków stosowania odpowiedzialności zbiorowej wychowanków,
2. skorygowanie systemu kar poprzez usunięcie zapisu o karze w postaci pracy na rzecz Ośrodka,
3. doprecyzowanie zapisu odnośnie kary „*zawieszenia w niektórych prawach wychowanki*”,
4. wyeliminowanie obowiązku uczestnictwa podopiecznych w codziennych modlitwach,
5. ujęcie w Statucie Ośrodka systemu kar i nagród,

6. zapisanie w Regulaminie zasad odwiedzin wychowanek,
7. wyeliminowanie zakazu odwiedzin wychowanek przez inne osoby, nie tylko rodziców,
8. utworzenie izby chorych.